

27.4.2026

EOAK/1840/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Susanna Lindroos-Hovinheimo

Esittelijä: Esittelijäneuvos Heidi Laurila

LÄÄKITYKSEN PURKAMINEN SEKÄ MUISTUTUKSEEN JA KANTELUUN VASTAAMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli hyvinvointialueen --- A-klinikan päihdehoidon lääkärin menettelyä täysi-ikäisen poikansa hoidossa. Kantelija katsoi, että hänen poikansa teki itsemurhan, koska pojan pitkäaikaista keskushermostoon vaikuttavaa lääkitystä ei lopetettu asteittain ja yhteysymmärryksessä pojan kanssa. Kantelija oli myös tyytymätön siihen, ettei hänen kanteluun ryhdytty tutkimaan.

Kanteluun oli liitetty kantelijan hyvinvointialueelle tekemä muistutus sekä muistutukseen 9.1.2025 annettu vastaus.

2 SELVITYS

Asian alustavaa selvittämistä varten hankittiin seuraavat asiakirjat:

- kantelijan aluehallintovirastolle 10.2.2025 tekemä kantelu liitteineen
- aluehallintoviraston siirtokirje Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralle 24.2.2025
- Valviran vastaus kantelijalle 4.3.2025
- Kantelijan poikaa koskevat potilasasiakirjat ---

Asian selvittämiseksi Valvira (nykyisin Lupa- ja valvontavirasto) pyydettiin toimittamaan asian selvittämiseksi tarvittava selvitys ja antamaan lausuntonsa asiassa. Valvira pyydettiin arvioimaan ainakin seuraavia kysymyksiä:

- Oliko kantelijan pojan hoito toteutettu lääketieteellisesti asianmukaisesti. Olivatko hoitoa koskevat potilasasiakirjat asianmukaiset.
- Olivatko kantelijan muistutukseen ja kanteluun saamat vastaukset asianmukaiset. Oliko hän saanut asianmukaisen vastauksen siihen, oliko hänen poikansa lääkitystä vähennetty, kuka vähentämisestä oli päättänyt sekä olivatko vähennys ja sen toteutus perusteltuja ja asianmukaisia.

Valvira antoi lausuntonsa 18.12.2025. Sen liitteinä olivat hyvinvointialueelta hankittu lausunto ja selvitykset sekä kantelijan poikaa koskevat hyvinvointialueen potilasasiakirjat x.x.-x.x.2024. Saadut selvitykset ilmenevät tarkemmin Valviran lausunnosta.

3 RATKAISU

3.1 Arvioinnin lähtökohta

Perustuslain 109 §:n mukaan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

3.2 Potilaan hoito

Kantelijan pojan (s. ---) hyvinvointialueella saama hoito ilmenee yksityiskohtaisesti Valviran lausunnosta.

Hyvinvointialueen selvitysten mukaan kantelussa arvosteltu lääkäri ei osallistunut kantelijan pojan hoitoon vuoden 2024 aikana. Kantelijan poikaa ei myöskään kantelussa tarkoitettuna aikana hoidettu A-klinikalla, vaan hän oli terveyskeskuslääkäreiden hoidossa.

Kantelijan pojalla oli pitkäaikaista riippuvuustasoista päihteiden käyttöä. Hänellä oli vaikeuksia sitoutua suunniteltuun hoitoon ja vähentää päihteiden käyttöä. ---kuussa 2024 tehtiin päihdepsykiatrin konsultaation perusteella --- lääkkeen lopetussuunnitelma, jossa lääkitystä laskettaisiin vähitellen. --- kuussa 2024 lääkemääräystä ei uudistettu potilaan pyytämällä tavalla.

Valvira katsoi lausunnossaan, että kantelijan pojan hoito hyvinvointialueella on ollut lääketieteellisesti perusteltua. Valvira ei voinut todeta, että hoidossa sotekeskuksessa tai päihdepalveluissa olisi tapahtunut virheellisyyksiä tai laiminlyöntejä. Bentsodiatsepiinihoito ei ollut tuottanut hyvää hoitovastetta, eikä sitä voitu toteuttaa lääketieteellisesti perustellulla ja turvallisella tavalla. Lääkityksen lisääminen ei olisi nyt kysymyksessä olevassa tilanteessa ollut potilasturvallista. Valvira katsoi, että hoitoa koskevat potilasasiakirjamerkinnot ovat asianmukaiset. Toisaalta Valvira katsoi, että niukan potilasasiakirjamerkinnot takia se ei voinut ottaa kantaa x.x.2024 annetun lääkemääräyksen asianmukaisuuteen. Valvira piti mahdollisena, että potilas ei ollut kaikilta osin saanut riittävästi informaatiota --- annoksensa purkusuunnitelmasta. Lääkepurusta hänen kanssaan oli kuitenkin vastaanottokäynneillä ja yhteydenotoissa keskusteltu, joten hänen olisi pitänyt olla siitä tietoinen.

Valviran lausunnon perusteella kantelijan pojan hoito, lääkehoito mukaan lukien, on toteutunut lääketieteellisesti asianmukaisesti. Minulla ei laillisuusvalvojana ole perusteita kyseenalaistaa tätä arviota.

Asiakirjaselvityksen perusteella ei mielestäni ole mahdollista arvioida luotettavasti sitä, miten ja missä määrin potilaan kanssa oli keskusteltu lääkityksen vähentämisestä ja missä määrin hän on ollut siitä tietoinen. Potilasasiakirjojen ja muun selvityksen perusteella en voi todeta hyvinvointialueen lainvastaista menettelyä tältä osin.

Valvira ei ole niukan potilasasiakirjamerkinnän vuoksi voinut arvioida x.x.2024 annetun lääkemääräyksen asianmukaisuutta. Lääkemääräys ei sisällä perusteita lääkehoidolle, eivätkä potilasasiakirjamerkinnät tältä osin vastaa niille laissa säädettyjä ja Valviran lausunnosta tarkemmin ilmeneviä vaatimuksia.

3.3 Muistutukseen ja kanteluun vastaaminen

Kantelija teki hyvinvointialueelle muistutuksen poikansa hoidosta. Hän pyysi selvittämään, oliko A-klinikan lääkäri toiminut oikein vähentäessään ja lopettaessaan pojan lääkityksen. Hän tiedusteli, miksi lääkäri puolitti tai jopa lopetti pojan vuosia jatkuneen lääkityksen ja oliko hoidossa asianmukaista seurantaa.

Muistutusvastauksessa todetaan seuraavaa (nimi tässä poistettu).

Olet tehnyt muistutuksen poikasi [- -] hoidosta --- A-klinikalla.

Otan osaa poikasi [- -] menehtymisen takia.

Pyysin vastausta varten selvityksen asioiden kulusta muistutuksessa mainitulta lääkäriltä.

Osa tiedoista on tietosuojaan alaisia ja kaikkia yksityiskohtia emme voi luovuttaa.

[- -] oli tehty hoitosuunnitelma, jossa yhtenä edellytyksenä oli muualta hankittujen lääkkeiden käytön lopettaminen ja sitoutuminen lääkkeettömiin hoitoihin. Hoitosuunnitelman tavoitteet eivät valitettavasti kuitenkaan toteutuneet. Lääkäri oli tavannut [- -] vain yhdesti ---kuussa 2024 eikä hän ole tehnyt muutoksia [- -] lääkehoitoon.

[- -] hoidosta on --- konsultoitu --- päihdepsykiatria. Konsultaativastauksen mukaan on suositeltu ---lääkityksen asteittaista vähentämistä.

Annoslaskusuunnitelma on tehty SOTE-keskuksesta em. konsultaativastauksen jälkeen.

Muistutus ei aiheuta toimenpiteitä.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 10 §:n mukaan terveyden- ja sairaanhoitoonsa tai siihen liittyvään kohteluunsa tyytymättömällä potilaalla on oikeus tehdä muistutus terveydenhuollon toimintayksikössä terveydenhuollosta vastaavalle johtajalle. Jos potilas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene itse tekemään muistutusta tai jos hän on kuollut, muistutuksen voi tehdä hänen laillinen edustajansa, omaisensa tai muu läheisensä. Toimintayksikön on käsiteltävä muistutus asianmukaisesti ja siihen on annettava kirjallinen vastaus kohtuullisessa ajassa muistutuksen tekemisestä. Vastaus on perusteltava asian laadun edellyttämällä tavalla.

Lainkohdan perusteluissa on todettu, että vastauksen perustelemista koskevan vaatimuksen tarkoituksena on vahvistaa muistutusten asianmukaista käsittelyä, potilaan oikeusturvaa ja muistutusten hyödyntämistä toiminnan kehittämisessä. Erityinen merkitys asian perustelemisella on tilanteessa, jossa potilaan ja toimintayksikön näkemykset eroavat toisistaan. Selkeät perustelut auttavat potilasta harkitsemaan asiasta edelleen kantelemista. Lisäksi ne toimivat dokumentointina asian jatkokäsittelyssä (HE 185/2014 vp, s. 27).

Lupa- ja valvontaviraston verkkosivuilla on ohjeet muistutukseen vastaamisesta (Millainen on hyvä muistutusvastaus)¹.

Muistutukseen annettavan vastauksen tulee olla selkeä, ymmärrettävä ja asiallinen. Vastauksen tulee olla objektiivinen sekä perustua asiakas- ja potilasasiakirjoihin sekä palveluun tai hoitoon osallistuneilta ammattihenkilöiltä hankittuun selvitykseen. Tarvittaessa perusteena voidaan käyttää myös toimintayksikön sisäisiä ohjeita, laitteiden käyttöohjeita ja suosituksia (esimerkiksi Käypä hoito) sekä soveltuvaa lainsäädäntöä.

Vastauksessa tulee mahdollisuuksien mukaan välttää ammattikäsitteitä ja lääketieteellisiä termejä. Jos niiden käyttö on välttämätöntä, ne on selitettävä ymmärrettävästi. Asiakkaan tai potilaan on saatava muistutukseensa vastaus, josta käy selkeästi ilmi, mitä on tapahtunut, miten asia on selvitetty ja mihin toimenpiteisiin on ryhdytty. Erityisen tärkeää on perustella vastaus ymmärrettävästi silloin, kun asiakkaan tai potilaan ja toimintayksikön näkemykset poikkeavat toisistaan.

Hyvä muistutusvastaus sisältää ainakin seuraavat asiat:

- Vastaukset muistutuksessa esitettyihin kysymyksiin, ongelmakohtiin ja kommentteihin.
- Tiivis kuvaus tapahtumista aikajärjestyksessä
- Selvitys asian käsittelystä, esimerkiksi mitä selvityksiä on hankittu.
- Arvio toiminnan asianmukaisuudesta
- Tieto siitä, onko hoidossa tai palvelussa havaittu puutteita tai muita epäkohtia.
- Kannanotto siihen, miltä osin toiminnassa olisi pitänyt toimia toisin, jos toiminta ei ole ollut asianmukaista.
- Arvio havaittujen epäkohtien vaikutuksesta asiakkaalle tai potilaalle.
- Tarvittaessa esitetään pahoittelut virheellisestä toiminnasta tai mahdollisesta potilasvahingosta.
- Arvio mahdollisista kehittämistoimenpiteistä toimintayksikössä tai koko organisaatiossa.
- Tieto siitä, millaisiin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä, onko toimenpiteitä jo tehty ja mikä on niiden toteutusaikataulu.
- Ohjeet asian viemisestä eteenpäin Potilasvakuutuskeskukseen, jos muistutuksen käsittelyssä ilmenee, että potilaan hoidosta tai kohtelusta saattaa seurata esimerkiksi potilasvakuutuslain mukainen vastuu.
- Toimintayksikön yhteystiedot mahdollisia lisäkysymyksiä varten.
- Päivämäärät, eli milloin muistutus on saapunut ja milloin vastaus on annettu.

¹ <https://lvv.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/ohje-muistutuksen-kasittelyyn>

- Tiedot vastaanottajasta, eli kenelle muistutusvastaus on lähetetty.
- Salassapitosäännösten huomioiminen muistutusvastausta laadittaessa.

Muistutus on keskeinen potilaan oikeuksien turvaamiseksi säädetty oikeusturvakeino. Muistutusmenettelyn tarkoituksena on toimia potilaan ensisijaisena keinona reagoida kokemuksiinsa epäkohtiin. Olennaista muistutusmenettelyssä on potilaan näkökulmasta se, että hän saa hoitoa antaneesta toimintayksikössä terveydenhuollosta vastaavan johtajan perustellun kannanoton sen toiminnan oikeellisuudesta, jota kohtaan hän on ilmaissut tyytymättömyytensä.

Muistutukseen annettavan vastauksen sisällölle asetettavat vaatimukset vaihtelevat tapauskohtaisesti muun ohella sen mukaan, millaista toimintaa muistutus koskee.

Hyvinvointialueen tässä asiassa antamassa selvityksessä on katsottu, että muistutusvastauksessa ei kenties aiemmin riittävän tarkasti todettu, että --- lääkäri ei tehnyt muutoksia kantelijan pojan lääkehoitoon, vaan poika oli terveyskeskuslääkärien hoidossa. Valvira on pitänyt tätä tarkennusta asianmukaisena.

Olen hyvinvointialueen ja Valviran kanssa samaa mieltä siitä, että muistutusvastausta olisi ollut syytä tarkentaa. Mielestäni kantelijalle annettu muistutusvastaus ei ole selkeä ja ymmärrettävä, eikä siinä anneta riittävää vastausta muistutuksen tekijän kysymyksiin. Siitä ei mielestäni riittävän selkeästi selviä, onko kantelijan pojan lääkitystä vähennetty tai onko se lopetettu. Vastauksen mukaan muistutuksessa mainittu lääkäri ei ole tehnyt muutoksia lääkehoitoon, mutta siitä ei selviä, onko joku muu lääkäri niin mahdollisesti tehnyt ja missä toimintayksikössä. Vastaus ei myöskään sisällä selkeää ja ymmärrettävää arviota toiminnan asianmukaisuudesta. Arvioni mukaan muistutusvastaus muodostuu ymmärrettävämmäksi vasta siinä vaiheessa, kun hoidon kulku on kokonaisuudessaan tiedossa.

Edellä esitetyn perusteella katson, että kantelijan muistutukseen annettua vastausta ei ole perusteltu asian laadun edellyttämällä tavalla. Kantelijan myöhemmät kantelut osoittavat, että hoidon kulku ja lääkkeiden määrääminen ei ole tullut hänelle muistutusvastauksen perusteella selväksi. Korostan, että vastauksessa esitetyt riittävät ja selkeät perustelut ovat potilaan tai hänen omaisensa oikeuksien toteuttamisen kannalta olennaisen tärkeitä ja auttavat myös harkitsemaan asiasta edelleen kantelemista.

Huomioni kiinnittyy vielä siihen, että muistutusvastauksen mukaan lääkäri oli tavannut kantelijan pojan kerran ---kuussa 2024. Tässä asiassa annettujen selvitysten tai potilasasiakirjojen perusteella lääkäri ei kuitenkaan ole tavannut potilasta vuonna 2024. Tältä osin muistutusvastauksessa annettu tieto ei siten ole ollut paikkansapitävä.

Valvira on kantelijan sille tekemään kanteluun antamassaan vastauksessa katsonut, että hyvinvointialueen antama muistutusvastaus oli asianmukainen ja että kantelijan kysymyksiin oli siinä vastattu. Valvira totesi, ettei muistutusvastauksen perusteella kantelijan pojan hoidossa ollut syytä epäillä Valviran toimenpiteitä edellyttäviä virheitä tai laiminlyöntejä. Kantelu ei antanut aihetta enempään Valvirassa.

Olen edellä katsonut, ettei hyvinvointialueen muistutusvastaus ollut asianmukainen ja että siinä ei vastattu riittävällä tavalla kantelijan kysymyksiin. Tämän vuoksi en pidä asianmukaisena myöskään Valviran kanteluvastausta, jossa kantelijan kysymyksiin on katsottu muistutusvastauksessa vastatun. Korostan, että en arvostele Valviran arviota potilaan hoidosta, vaan sitä, ettei potilaan omaisen oikeusturva toteutunut siksi, ettei hän saanut riittäviä vastauksia omaisensa hoitoa koskeviin kysymyksiin.

Potilaan tai hänen omaisensa perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisen näkökulmasta totean vielä Valviran menettelyn osalta seuraavaa.

Hallintolain 53 b §:n mukaan valvova viranomaisryhmä ryhtyy niihin toimenpiteisiin, joihin se hallintokantelun perusteella katsoo olevan aihetta. Hallintokantelua käsiteltäessä on noudatettava hyvän hallinnon perusteita ja turvattava niiden henkilöiden oikeudet, joita asia välittömästi koskee.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännön mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan mukainen oikeus elämään kieltää paitsi tahallisen surmaamisen myös velvoittaa positiivisiin toimenpiteisiin elämän suojelemiseksi. Viranomaisen huostassa olleen potilaan kuolemaan johtaneet tapahtumat on selvitettävä tehokkaasti. Ihmisoikeustuomioistuin on lisäksi katsonut, että 2 artiklaa ei voida tulkita niin, että sen soveltaminen rajoittuisi kuolinhetkeen ja kuoleman välittömään syyhyn. Myös tapahtumasarja, joka alkaa laiminlyönnistä ja johtaa kuolemaan, saattaa tulla tarkasteltavaksi artiklan kannalta (Fernandes de Oliveira v. Portugali 2019; Hiller v. Itävalta 2016; Dodov v. Bulgaria 2008).

Valvontaviranomaisella on hallintolain nojalla laaja harkintavalta siinä, millaisiin toimiin se kantelun johdosta ryhtyy. Edellä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä lausutun perusteella valvovan viranomaisen tulisi harkitessaan toimenpiteitään antaa merkitystä myös potilaan kuolemaan johtaneiden tapahtumien tehokkaaseen selvittämiseen.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdissa 3.2 ja 3.3 esittämäni käsitykset hyvinvointialueen tietoon. Lisäksi saatan kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen Lupa- ja valvontaviraston tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän niille jäljennöksen tästä päätöksestäni.